

De 19de eeuw betekende voor ons land een geestelijk-arme periode. Vlaanderen kan trouwens weinig grote namen voornemen op cultureel- en beschavingsgebied. De politieke en vooral sociale omstandigheden liggen aan de grondslag van deze geestelijke armoede. Conscience, David, Blommaert, Willems, Van Duyse en Van Ryswyck zijn namen die ik me nog herinner uit de literatuurgeschiedenis.

Het ware echter verkeerd en eenzijdig te stellen dat ons land een totaal onontgonnen gebied was door intellegentsia. Getuige hiervan is een "Kunst- en Letterblad" dat ik enkele tijd geleden op het spoor kwam en dat dateert van 1841. Het was aan zijn tweede jaargang toe en werd gedrukt op Gentse persen. Het geeft een zeer goed beeld weer van het geestelijk en intellectueel klimaat in het midden van de 19de eeuw.

Groot was mijn verbazing toen ik in de index ook onze stad vermeld stond. Op p. 100 en p. 103 vernemen we dat Oostende toendertijd 2 Vlaamse toneelverenigingen telde : de "Rederykkamer" met als kenspreuk "wat ryp wat groen, komt wysheid voên" en een ander met als kenzin "Eendragt en vreugd". Deze laatste speelde op zondag 12 december 1841 in Gent waar een grote toneelwedstrijd was georganiseerd. Wellicht een eeuwenlange rederijkerstraditie... De eerste daarentegen was geen toneelvereniging in de strikte zin van het woord. Haar activiteiten waren vooral gericht op de taal- en de letterkunde. Wie de enorme taalachterstanden van ons volk toen kent, verwondert dit geenszins. Eigenaardig was ook dat tijdens haar opvoeringen alleen de leden met hun huisgezin toegelaten werden. Enkele van haar toneelstukken waren "De Waerzegger" en "Keizer Karel en de Berchemsche boer". De voorzitter, een Oostendenaar, heette Liebaert en regisseerde tweemaal het drama "Lodewyk van Maele" ; en dit met veel bijval wordt vermeld. Het historisch romantisme van de 19de eeuw wordt hier nog eens aangetoond... Met 27 hebben ze in de Oostendse schouwburg die "... schoon niet groot sy...", "... een aental personen zonder verwarring op bewogen...". Aangemoedigd wellicht door het succes bereidde de auteur een nieuw stuk voor in 5 bedrijven en 7 taferelen "Lara of de onpligtige Banneling"...

De Gentse leraar en archivaris PRUDENS VAN DUYSSE (1804-1859) publiceert in een volgende jaargang (1842) een volkssage over het Beleg van Oostende. Het komt uit een handschrift van P. D'Obercourt, getiteld "Oorspronck van Nederlandt" en berust op het Gents archief.

Hier volgt een integrale overname (p. 31-32) :

"Een ryke pachter, wonende tusschen Brugge en Middelburg, is in den zomer van den jare 1600 gekomen met een voer houts, naer Brugge. Onderwege ontmoette hy soldaten, die hem dit hout wilden afkopen. Daer hy vreesde in plaets van geld, slagen tot betaling te krygen, wendde hy voor, dat hetzelfde, als reeds verkocht, voor Brugge bestemd was.

Vrees niet, zeiden de soldaten ; voer het slechts met ons in het fort : gy zult rykelyk voor uwe moeite voldaan worden.

De pachter, voor het verlies zijner paerden en verdere gevaren beducht, willigde hunne vraag in. En komende in het fort, omtrent Audenburg, zoo hem dacht, heeft hy het hout van den wagen geworpen en uit hoofde der hitte, van hen drinken begeert. - Gaet in den kelder, spraken zy, hem op een vervallen hys wysende. De boer wond er ene menigte soldaten liggen slapen. Een hunner stond op, en den tap ener ton uittrekkende, liep er een vocht uit, gelijk an roden wyn of bloed, dat eindelyk tot de knoeselen toe opklom. De soldaten die tot dusverre stille gelegen hadden, bewogen zich nu en ziden : "Pachter, bemerk wel wat gy hier ziet : het is een voorteecken van wat er sal gebeuren in de onliggende plaetsen, waar er soo veel volk zal verslagen worden als gie er hier by hopen siet liggen, en waer het

bloed, soo overvloedig als desen rooden wyn, zal verstort worden, ja, waer het dat de aerde door hare droogte het niet dronke, soude me ook wel tot de knoeselen in het bloed gaen": Hier mede syn de soldaten verdwenen ; de pachter zag niets meer en werd bevreesd - Uit den kelder geraekt synde, heeft hy God bedankt, syn voer houts hervonden, en dit weer naar huis gebracht".

Zo aan te zien, meen ik te mogen stellen dat, ook in Oostende, her en der sprankels aanwezig waren om bredere kringen, weliswaar vaak een burgerij, in contact te brengen met een geestesleven. De hefboom daartoe was de volkstaal die muziek, toneel, wetenschappen, plaatselijke en nationale geschiedenis, geloof of devotie, dichter bij mensen bracht.

Ivan VAN HYFTE

LIEDJES VAN JAN VAN WULPEN

Toen ik nog kleine jongen was, hoorde ik mijn grootmoeder zaliger dikwijls zeggen als er iets bijzonders gebeurd was : "We gaan het vertellen aan Jan van Wulpen". Inderdaad, de Jan wist op alle gebeurtenissen een passend lied te schrijven en nam daarbij niet altijd een blad voor de mond, zoals hij het zelf liet drukken op de vliegende bladen met liedjes van eigen maaksel en andere die hij al zingend verkocht.

Zo ook met het volgende liedje waar de dichter in de laatste strofe bekent dat hij met zijn "stoute muile" wel eens slagen zal krijgen dat hij niet meer weg en kan.

Wat er precies gebeurd is kunnen we uitmaken als we het lied aandachtig lezen. Terwijl de vrouw van Jan (niet van Wulpen) in het "kinderbed" lag moet de knappe man een sortietje gedaan hebben naar de Maria-straat (de Maria Hofstraat ?) en daar voor "een frank en 17 centen en half" met een getrouwde vrouw in een donkere gang zijn gegaan. In de kelder van het huis moest nog een paar duchtig aan het vrijen zijn geweest. De politie heeft waarschijnlijk een inval gedaan en de twee koppeltjes op de boek gezet.

Toen zijn vrouw dat te weten kwam heeft ze dan haar wraak genomen, niet op haar man Jan, maar wel op het meisje.

Jan van Wulpen verzwijgt de namen "voor de familie", zoals hij zelf schrijft in de titel van het lied, maar de feiten en namen moeten in die tijd wel bekend zijn geweest in onze stad zodat het verzwijgen van de namen niet veel zin had en dat het lied van Jan van Wulpen wel overal sukses zal gehad hebben in de "Café Chantangs" waar hij zijn liederen zong en de teksten verkocht.

J.H. K.

Een ware gebeurtenis voorgevallen in de Stad Oostende, waarvan hier de namen verzwegen worden voor de familie.

=====

STEMME : Boven op de zolder in de schavelinge

Wat hoort men weer in onze stad (2 m.
rare farsen, en wat dingen zijn er dat)
van een getrouwde man
't is zoo een knappe Jan,
Een ieder klapt ervan
Omdat hij goed zijn stieltje kan.